

УДК 351

JEL M210

DOI 10.32782/2786-765X/2024-5-10

Лапичак Н.І.

кандидат технічних наук,
докторант кафедри публічного адміністрування,
Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад
"Міжрегіональна Академія управління персоналом"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7761-1972>

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ВИМОГ СТАНДАРТИЗАЦІЇ Й СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

Метою дослідження є характеристика системи контролю за дотриманням вимог стандартизації й сертифікації продукції. Доведено, що міжнародна торгівля значно полегшується дотриманням визнаних стандартів та сертифікатів. Доведено, що контроль підприємств за дотриманням вимог стандартизації та сертифікації продукції – це процес, що має вирішальне значення для забезпечення якості, безпеки та надійності на ринку. У взаємопов'язаній глобальній економіці продукти та послуги часто перетинають кілька кордонів, як досягти кінцевого споживача. Стандартизація спрощує цей процес, гарантуючи, що продукція відповідає міжнародним критеріям, тим самим зменшуючи необхідність додаткових випробувань та сертифікації в кожній країні. Визначено, що контроль підприємств за дотриманням вимог стандартизації та сертифікації продукції є найважливішою стратегією для забезпечення безпеки споживачів, підвищення конкурентоспроможності ринку, дотримання нормативних вимог, сприяння екологічній стійкості та сприяння міжнародній торгівлі. Встановлено, що вплив ефективної системи контролю за дотриманням вимог стандартизації та сертифікації продукції має далекосяжні наслідки. Така система необхідна для створення конкурентного, інноваційного і заслуженого довіру ринкового середовища, яке приносить користь споживачам, підприємствам та економіці в цілому. Встановлено, що дотримання вимог стандартизації та сертифікації продукції є наріжним каменем сучасної економічної діяльності, що забезпечує безпеку продукції, що полегшує торгівлю, а також сприяє інноваціям та екологічній стійкості. Роль держави у створенні та забезпеченні дотримання системи контролю має першорядне значення для забезпечення реалізації цих переваг, забезпечуючи безпечний та справедливий ринок як для споживачів, так і для бізнесу. Виокремлено ключові засади сучасної системи контролю за вимогами стандартизації й сертифікації продукції.

Ключові слова: стандартизація й сертифікація, якість продукції, система контролю, державне регулювання, ринкове середовище, екологічна стійкість.

Постановка проблеми. Контроль підприємств за дотриманням вимог стандартизації та сертифікації продукції – це процес, що має вирішальне значення для забезпечення якості, безпеки та надійності на ринку. Відтак, сам процес передбачає дотримання встановлених стандартів та отримання необхідних сертифікатів, які є підтвердженням відповідності продукту або послуги галузевим та нормативним стандартам. Важливість дотримання цих вимог полягає в кількох ключових сферах: захист споживачів, ринкова конкурентоспроможність, дотримання нормативних вимог, екологічна стійкість та сприяння міжнародній торгівлі.

При цьому, дотримуючись суворих правил, підприємства захищають споживачів від дефектної чи небезпечної продукції, зміцнюючи довіру до бренду та ринку загалом. Це не тільки приносить користь кінцевим користувачам, але й зміцнює репутацію та надійність бізнесу, створюючи основу лояльності споживачів та довгострокового успіху.

Ринкова конкурентоспроможність є ще одним важливим аспектом, що обумовлює необхідність дотримання стандартів стандартизації та сертифікації. На переповненому та конкурентному ринку вміння виділитися має першорядне значення для виживання та зростання. Сертифікати служать знаком переваги та диференціюють продукти та послуги таким чином, щоб вони подобалися споживачам, які дбають про якість. Вони сигналізують потенційним клієнтам у тому, що компанія прагне підтримувати високі стандарти, що може стати вирішальним чинником під час ухвалення рішення про купівлю. Більше того, дотримання вимог може оптимізувати виробничі процеси, знизити витрати та підвищити ефективність, що ще більше підвищить конкурентоспроможність компанії. Уряди та регулюючі органи в усьому світі встановлюють різні стандарти та вимоги, щоб гарантувати, що продукти та послуги, що надходять на ринок, не становлять ризику для здоров'я та безпеки населення. Дотримання вимог не

є факультативним, а є юридичною вимогою. Недотримання цих стандартів може призвести до величезних штрафів, судових позовів та запламування іміджу бренду. Таким чином, бути в курсі цих правил і дотримуватися їх життєво важливо для законної діяльності та запобігання потенційно руйнівним наслідкам недотримання. Все це актуалізує питання піднятої проблематики в статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ключові аспекти дослідження проблем стандартизації й сертифікації продукції розкривалися в роботах таких вчених як Блау С.Л., Борисов М.Г., Васильєв В.М., Васильчак С.В., Гончаренко І.В., Горбулін В.П., Дацків Р.М., Жаліло Я.А., Іртищева І.О., Кравченко А.А., Крючков В.Г., Лагодієнко В.В., Ліпкан В.А., Ліферт В.М., Міценко І.М., Нижник Н.Р., Пашко П.В., Піла В.І., Пирожков С.І., Самойлов А.А., Шкарлет С.М. та інші відомі автори. Попри вагомий внесок провідних вчених й практиків, ряд теорії і концепцій щодо особливостей системи контролю за дотриманням вимог стандартизації й сертифікації продукції, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Метою дослідження є характеристика системи контролю за дотриманням вимог стандартизації й сертифікації продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідність вимогам стандартизації та сертифікації продукції стосується процесу, за допомогою якого продукти, послуги та процеси перевіряються на відповідність конкретним стандартам, встановленим регулюючими органами, організаціями зі стандартизації або галузевими групами. Ці стандарти розроблені для забезпечення якості, безпеки, надійності та однаковості та охоплюють різні аспекти, від складу матеріалу до впливу на довкілля [1–3]. Сертифікація продукції – це офіційне підтвердження того, що продукція пройшла оцінку та випробування, що підтверджують її відповідність встановленим стандартам. Відтак, сама відповідність потрібна з кількох причин, включаючи захист добробуту споживачів, забезпечення безпеки продукції та зміцнення довіри на ринку. Необхідність дотримання вимог впливає із фундаментальної вимоги захисту споживачів від шкідливої, дефектної чи неякісної продукції. Дотримуючись стандартів, виробники та постачальники послуг можуть значно знизити ризики, пов'язані з використанням продукції [4–5]. Відтак, це особливо важливо у галузях, де безпека має першорядне значення, наприклад, в автомобільній, електротехнічній та

харчовій галузях. Дотримання вимог гарантує, що продукти, які продаються на ринку, не становлять невинуватого ризику для споживачів, тим самим захищаючи здоров'я та безпеку населення.

Зазначимо, що саме стандартизація та сертифікація відіграють життєво важливу роль у сприянні торгівлі та заохоченні справедливої конкуренції. Дотримання вимог зрівнює правила гри, гарантуючи, що всі учасники ринку дотримуються тих самих правил і специфікацій. Відтак, це не дозволяє компаніям отримати несправедливу перевагу за рахунок виробництва менш якісної та менш дорогої продукції, яка не відповідає стандартам безпеки та якості [6–8]. Це також допомагає усунути технічні бар'єри в торгівлі, дозволяючи продуктам вільно переміщатися через кордони, тим самим стимулюючи економічне зростання та інновації. Дотримання вимог також є каталізатором інновацій та покращення якості. Встановлюючи критерії продуктивності, стандарти стимулюють виробників впроваджувати інновації та вдосконалювати свою продукцію та процеси. Це сприяє технологічному прогресу та підвищенню ефективності, сприяючи загальному зростанню галузі та задоволенню споживачів [9–10]. Понад те, сертифікація може підвищити репутацію бренду, сигналізуючи споживачам, що компанія прагне підтримувати високі стандарти якості (рис. 1).

Багато стандартів тепер включають критерії екологічної стійкості, які вимагають від компаній мінімізувати свій вплив на довкілля. Дотримання вимог сприяє використанню стійких ресурсів, скорочення відходів та викидів, а також підвищенню енергоефективності, узгоджуючи глобальні зусилля боротьби зі зміною клімату та деградацією навколишнього середовища. Враховуючи ці вагомні причини, стає ясно, що дотримання вимог має бути не лише добровільним зобов'язанням бізнесу, а й вимагає формування відповідної системи контролю на державному рівні. Надійна нормативно-правова база необхідна для забезпечення дотримання стандартів та сертифікації, гарантуючи, що всі організації працюють на рівних умовах і що дотримання вимог будуть реалізовані повсюдно (рис. 2).

Держава відіграє вирішальну роль у цій системі контролю, встановлюючи та забезпечуючи дотримання правил, що вимагають дотримання певних стандартів. Це може включати розробку національних стандартів, визнання міжнародних стандартів та впровадження схем сертифікації. Державний нагляд гарантує, що стандарти відповідатимуть

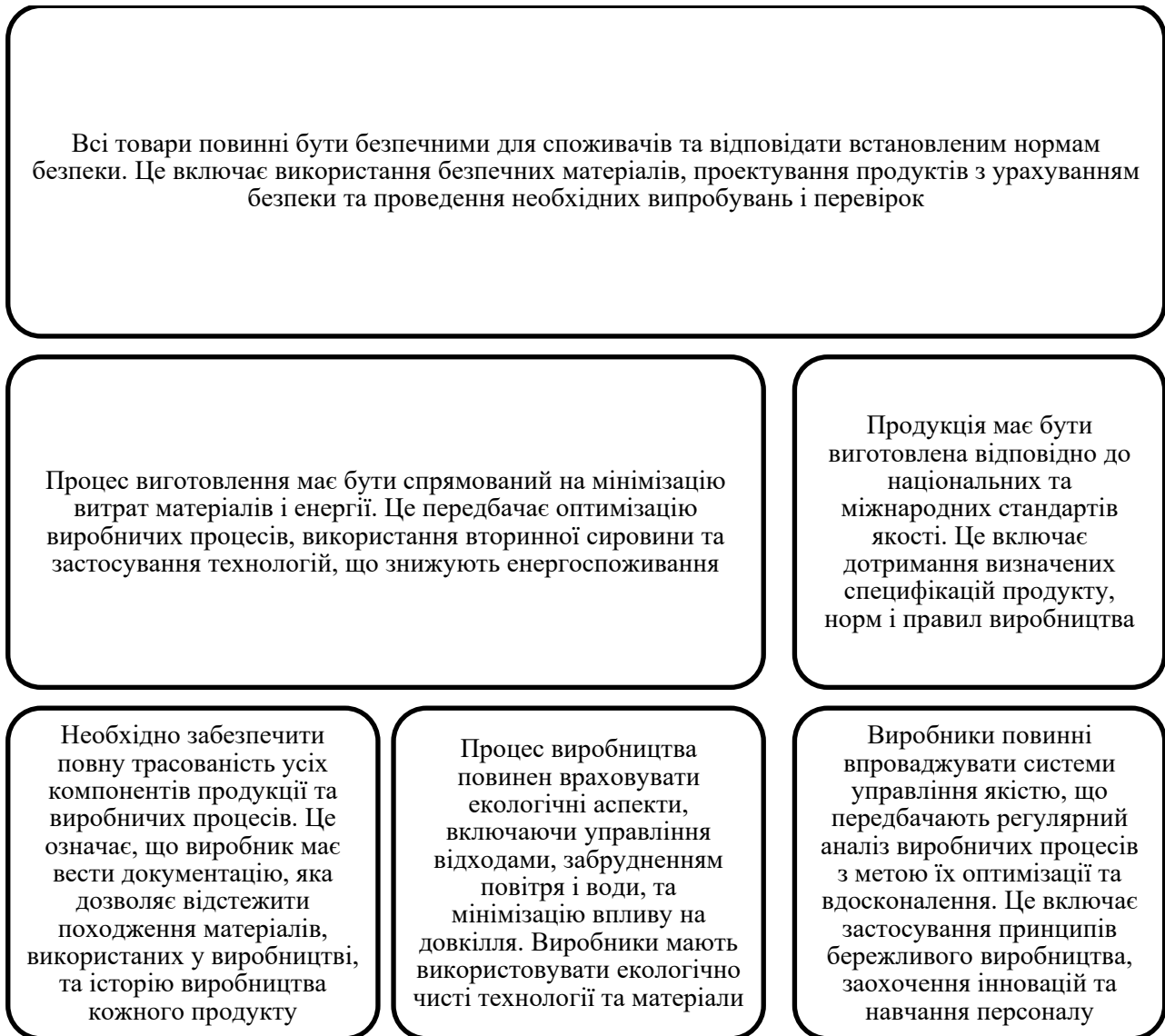

Рис. 1. Основні вимоги що ставляться до процесу виготовлення продукції

Джерело: сформоване автором

сучасним технологічним досягненням і ризикам, що виникають, тим самим ефективно захищаючи споживачів і навколишнє середовище. Крім того, система контролю на державному рівні полегшує моніторинг та забезпечення дотримання вимог. За допомогою перевірок, аудитів та випробувань регулюючі органи можуть переконатися, що продукти та послуги відповідають необхідним стандартам.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що ефективна система контролю за дотриманням вимог стандартизації та сертифікації продукції має глибокі наслідки для економічної ситуації, добробуту споживачів та ефективності роботи підприємств. Така система є надійною основою, яка гарантує, що продукти та послуги, що відповідають встановленим стандартам якості, безпеки та навколишнього

середовища, надходять на ринок. Його наслідки пронизують різні аспекти економічної та соціальної структури, що призводить до підвищення якості продукції, безпеки споживачів, цілісності ринку, екологічної стійкості та ефективності глобальної торгівлі. Зауважимо, що підвищена якість продукції є прямим наслідком суворої системи контролю. Вимагаючи дотримання певних стандартів та сертифікатів, підприємства змушені інтегрувати методи управління якістю у всі свої виробничі процеси. Хвильовий ефект високоякісної продукції значний, він сприяє розвитку культури досконалості та інновацій у галузях. Компанії зацікавлені інвестувати в якісніші матеріали, технології та процеси, які в сукупності підвищують стандарти товарів, доступних на ринку. Першочергова

Рис. 2. Державна політика формування системи контролю за дотриманням вимог стандартизації й сертифікації продукції

Джерело: сформоване автором

важливість безпеки споживачів – ще один аспект, який істотно впливають ефективні системи контролю. Стандартизація та сертифікація виступають як гарантії, гарантуючи, що продукція відповідає нормам безпеки та охорони праці, розробленим для захисту кінцевих користувачів. Споживачі знаходять душевний спокій, знаючи, що товари, які вони купують, пройшли суворі процеси тестування та оцінки. Ця довіра має вирішальне значення для підтримки довіри споживачів до

ринку, що необхідно для економічної стабільності та зростання. Цілісність ринку зберігається та посилюється за рахунок ефективної системи контролю над стандартизацією та сертифікацією. На ринках, де поширюється контрафактна та неякісна продукція, довіра споживачів підривається і страждає справжній бізнес. Сильна нормативно-правова база гарантує продаж лише відповідної продукції, що допомагає створити рівні умови всім учасникам ринку.

Бібліографічний список

1. Rainville A. (2017) Standards in green public procurement – a framework to enhance innovation. *Journal of Cleaner Production*, no. 167 (20), pp. 1029–1037.

2. Rondinelli D., Vastag G. (2000) Panacea, common sense or just a label. The value of ISO 14001 environmental management systems. *European Management Journal*, no. 18 (5), pp. 499–510.
3. Rusten G. (2016) The structure, strategy, and geography of green certification services / in Jones, A., Ström, P., Hermelin, B. Rusten, G. (Eds.). *Services and the Green Economy*. London: Palgrave Macmillan, pp. 51–73.
4. Pushnov A., & Berengarten M. (2011) Ecological aspects of industrial cooling towers exploitation and its influence to environment. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*, no. 19(2), pp. 158–166.
5. Thakor M. V., Lavack M. A. (2003) Effect of perceived brand origin associations on consumer perceptions of quality. *Journal of Product & Brand Management*, no. 12(6), pp. 394–407.
6. Pabedinskaitė A., & Vitkauskas R. (2009) Multicriteria evaluation of product quality. *Business: Theory and Practice*, no. 10(3), pp. 214–222.
7. Farashah A. D., Thomas J., Blomquist T. (2019) Exploring the value of project management certification in selection and recruiting. *International Journal of Project Management*, no. 37 (1), pp. 14–26.
8. Kelemen M. (2006) *Managing Quality: Managerial and Critical Perspectives*. London: Sage Publications.
9. Terziovski M., Power D., Sohal A. S. (2003) The longitudinal effects of the ISO 9000 certification process on business performance. *European Journal of Operational Research*, no. 146(3), pp. 580–595.
10. Koc T. (2007) The impact of ISO 9000 quality management systems on manufacturing. *Journal of Materials Processing Technology*, no. 186(1-3), pp. 207–213.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2024

Nazariy Lapychak

Candidate for Technical Sciences,
Department of Public Administration,
Private Joint-Stock Company "Higher education institution
"Interregional Academy of Personnel Management"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7761-1972>

CHARACTERISTICS OF THE CONTROL SYSTEM FOR COMPLIANCE WITH THE REQUIREMENTS OF STANDARDIZATION AND CERTIFICATION OF PRODUCTS

The **purpose** of the study is to characterize the system for monitoring compliance with standardization and product certification requirements. International trade has been proven to be facilitated by compliance with recognized standards and certifications. **Methods.** It has been proven that monitoring enterprises' compliance with standardization and product certification requirements is a process that is critical to ensuring quality, safety and reliability in the market. In an interconnected global economy, products and services often cross multiple boundaries to reach the end consumer. Standardization simplifies this process by ensuring that products meet international criteria, thereby reducing the need for additional testing and certification in each country. **Results.** Enterprise monitoring of compliance with product standardization and certification requirements has been identified as a critical strategy for ensuring consumer safety, increasing market competitiveness, complying with regulatory requirements, promoting environmental sustainability, and facilitating international trade. It has been established that the impact of an effective system for monitoring compliance with standardization and product certification requirements has far-reaching consequences. **Scientific novelty.** Such a system is necessary to create a competitive, innovative and trustworthy market environment that benefits consumers, businesses and the economy as a whole. Compliance with product standardization and certification requirements has been found to be the cornerstone of modern economic activity, ensuring product safety, facilitating trade, and promoting innovation and environmental sustainability. **Practical significance.** The role of the government in establishing and enforcing a control system is paramount to ensuring that these benefits are realized, ensuring safe and a fair market for both consumers and businesses. The key foundations of the modern system of monitoring the requirements for standardization and certification of products are highlighted. By following the standards, manufacturers and service providers can significantly reduce the risks associated with the use of products.

Keywords: standardization and certification, product quality, control system, government regulation, market environment, environmental sustainability.